

İSMAİL GÜLEÇ**

Konusu Mensur Metin Olan Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme*

An Evaluation on PhD Theses with Prose Text

Ö Z E T

Üniversitelerimizde 1922 yılından beri Türk Dili ve Edebiyatı alanında tezler yapılmaktadır. İlk tezden 2018 yılı sonuna kadar yapılan tez sayısı 2500'ü aşmakta, bunun 573'ü Klasik Türk Edebiyatı kürsüsünde yapılmıştır. Bu 573 tezin de sadece 62 tanesinin konusu mensur metin üzerinedir.

Klasik Türk Edebiyatı Bilim Dalında yapılan tezler önce metin neşri ile başlamış, daha sonra divan tahlili ile devam etmiş, tekrar metin neşri çalışıldıktan sonra 1990'lardan sonra çalışmalarda belli başlı konular ele alınmaya başlanmıştır. Üniversite sayısının artmasına paralel olarak doktora eğitimi veren üniversitelerin sayısı da artmış, bu durum yapılan tezlerin hem sayısının artmasına hem de konuların farklılaşmasına zemin hazırlamıştır. Tez konuları da ağırlıklı olarak manzum metinlerden, özellikle divanlardan seçilmiştir.

Bu çalışmada yapılan 62 tezin künyeleri verildikten sonra, yapıldığı üniversite, yapıldığı yıl, danışman, konu ve çalışma yöntemleri bakımından incelenmekte ve değerlendirilmektedir. İncelemeye geçmeden önce nesir üzerine kısa bir bilgi verilmekte ve tasnifi üzerine yapılan tartışmalar özetlenmektedir. En sonunda ise genel bir değerlendirmenin ardından tespit edilen sonuçlar ve öneriler sıralanmaktadır.

ANAHTAR KELİMELE R

Mensur metin, doktora tezi, klasik Türk edebiyatı.

ABSTRACT

In our universities, since 1922, dissertations have been made in Turkish Language and Literature. From the very first thesis to the end of 2018, approximately 2500 dissertations were prepared. 573 of these dissertations were made in Classical Turkish Literature. Of the 573 theses, only 62 are on the prose.

Theses in the field of Classical Turkish Literature started with the critical edition of the text, then continued with text analysis. After again the critical edition of the text, in the early 1990s, some literal issues were addressed in the studies. With the increase in the number of universities, the number of universities that provide doctoral education has also increased. This situation prepared the ground for both the increase in the number of theses and differentiation of the subjects. Thesis topics are mainly chosen from verse texts, especially divan.

In this study, after the submission of 62 theses, dissertations are examined and evaluated in terms of the year, the university, where it was conducted, consultant, subject and working methods. A brief information on prose is provided before proceeding with the examination and the discussions on the classification of texts are summarized. Finally, the results and recommendations determined after a general evaluation are listed.

KEYWORDS

Prose text, doctoral thesis, classical Turkish literature.

* Makalenin Geliş Tarihi: 07.05.2019 / Kabul Tarihi: 16.06.2019.

** Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (ismail.gulec@medeniyet.edu.tr), Orcid Id: 0000-0002-0174-148X.

Giriş

İlki 1922 yılında Ali Nihat Tarlan tarafından yapılan Klasik Türk Edebiyatı ile ilgili tez çalışmaları sonraki yıllarda artarak devam etmiştir. Özellikle 1992 ve 2000'den sonra kurulan üniversitelerle birlikte yapılan çalışmalar her yıl artarak devam etmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde yapılan doktora tezlerinin sayısı 2078'dir. (Taştan 2019:12) Bu tezlerin 543'ü Eski Türk Edebiyatında olup bunlarında 62 adedi mensur metinler üzerinde yapılan çalışmalardır.

"Klasik Türk edebiyatı deyince akla önce şiir gelir" cümlesi muhkem bir kaziye gibidir ve başlangıcından günümüze kadar edebiyat denilince akla şiirin geldiği ve eserlerin büyük bir kısmının manzum olduğu genel kabul gören bir görüştür. (İsen 2006: 536) Hatta mensur metinlerin dilinin ağır olmasının altında mensur metinlerin küçümsemesinin yattığı söylenir. (Kavruk 2010)

Nesir ile ilgili olumsuz düşünceler daha XIV. yüzyılda dile getiriliyordu. Mercimek Ahmed'in *Kâbusnâme* çevirisinde yer alan şu cümleler dönemin nesir hakkındaki kanaatlerini yansıtmaya bakımından oldukça dikkat çekicidir:

Ve bir söz ki halk anı nesirde söylemeği kabih görürler, sen anı nazımda söyleme ki nesir raiyyet gibidir, nazım padişahtır. Bir nesne ki raiyyete yaramaya padişaha nice yaraya (İstanbul 1974: 253).

Daha sonraki asırlarda Ahî Çelebi (ö. 1517)¹ ve Lâmî Çelebi de (1531)² benzer düşünceleri dile getirmişlerdir. Nef'î (ö. 1635) bir asır sonra değişen bir şey olmadığını ifade eder.³ Mensur metinlere mesafeli yaklaşımların bir nedeni de özellikle 19. asır ve sonrasında Nergisî ve

¹ Yazaruz la'l-i lebün yâdına rengîn gazeli

Diyicek şî'r dirüz biz begüm inşâ dimezüz (Sungur, 1994: 114)

² Nesrdür gerçi dehre sermâye

Dür-i nazmun durur velî pâyeye (Kavruk, 1998: 5)

³ Tenezzül eylemem inşâya eylesem belki

Müsebbihân-ı felek vird iderdi inşâmı (Kavruk, 1998: 6)

Veysi'nin bahane gösterilerek yapılan suçlayıcı ve karalayıcı yorumlardır.* Dolayısıyla klasik Türk edebiyatı özellikle büyük şairleri ile anılmakta, bu durum da şiiri devamlı ön plana çıkarmaktadır.

Yahya Kemal Beyatlı "Biz zavallı Türkler Arap ve Acem'in tilmizleri olduğumuz için ayrıca da kendi milli kusurumuz olarak az yazdığımız için nesirsiz kaldık." (1971: 70) diyerek adeta hiç mensur eser yazılmadığını ifade etmektedir. Oysa daha kuruluş döneminde bile yazılan eserlere bakıldığında mensur eserlerin manzum eserlerden hiç de geri kalmadığı hemen görülür. Alanın ilk hocalarından Fahir İz *Eski Türk Edebiyatında Nazım*'dan (İstanbul 1966) önce *Eski Türk Edebiyatında Nesir*'i (İstanbul: 1964) hazırlayarak nesirin de önemli olduğunu bizlere göstermişti. Yazdığı önsözde Fahir İz nesirle başlamasının nedenini şu şekilde açıklamaktadır:

Diziye nesir ile başlayışım nedensiz değildir. Eski Türk Edebiyatı deyince eskiler sadece divan şiirini ve bu şiirin estetiği ile birçok sanatlarını kullanan süslü nesri (inşa) kastetmişlerdir. İnşa dışındaki nesir ancak tazminattan sonra, o da sınırlı olarak edebiyat sayılmaya başlamıştır. Sözgelisi Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'si gibi başka ulusların edebiyatlarında en önde yer tutacak bir eser ancak XIX. Yüzyıl sonunda dikkat çekebilmiştir. Eski Türk nesrinin en orijinal örneklerini veren tarihi eserler, edebiyat bakımından değil, daha çok içindeki tarihi malzemesi düşünülerek ele alınmıştır. (1964: V)

Eskilerin edebiyat deyince şiiri anlamaları ve hep şiirden bahsetmeleri Fahir İz'in uyarılarına rağmen devam etmiş, şiirin bu kadar ön planda olması doğal olarak yapılan çalışmalara da yansımıştır. Klasik edebiyat alanında yapılan çalışmaların büyük bir kısmı şiirle ilgilidir.

Mensur eserlerde bir diğer sorunlu alan metnin edebiliği meselesidir. Bu sorun birçok metnin Türk Dili araştırmacıları tarafından incelenmesine yol açtığı görülür. Mertol Tulum, Osmanlı Türkçesi metinlerini iki ayrı seviyede olduğunu, ilkinin bilgi verme amaçlı ve kolay anlaşılır ve halka hitap eden konuşma dili olduğunu, ikincisinin ise estetik bir kaygı

* Ziya Paşa'nın "Şiir ve İnşa" makalesine bakılabilir.

gözetilerek yazıldığı için ilkinde göre daha zor anlaşılabilir ve dönemin seçkinlerine hitap eden edebi dil olduğunu söyler. (2010: 25) Bu konuda yaygın tasnif Rezaizâde'nin (Yetiş 1996: 373 ve devamı) sâde, müzeyyen ve âlî tasnifidir. Köksal ise üçlü tasnife bir de ağdalı nesir (üslûb-ı âlî) adı altında dördüncü bir türü ilave eder. (2011: 19) Aşık Çelebi'den itibaren ednâ ve âlâ nesir tasnifi bilinmektedir. (Çaldak 2006) Tahirü'l-Mevlevî bu ayrımı mürsel ve müsecca (1973: 116), Anbarcıolu (1985) sade ve artistik olarak isimlendirmektedir. En farklı tasnif ise İsen tarafından yapılmıştır. İsen folklorik, estetik ve resmi üslup başlığı altında değerlendirirken (Aksoyak 2010: 69) kendisinden öncekilerde olmayan 'resmî' üslubu eklemiştir. En kapsamlı ve açıklayıcı tasnifi kanaatimizce Hayati Develi yapmıştır. Develi dili bir piramide benzeterek piramidin tabanını konuşma dili katmanı (iletişim işlevi), ortasını alt yazı dili katmanı (iletişim ve sanat katmanı) ve en dar kısmını ise üst yazı dili katmanı (sanat işlevi) olarak üçe ayırmaktadır. Bu katmanları en aşağıdan yukarıya doğru A, B ve C olarak isimlendirmiş her bir katmanı da iki düzeyde inceleyerek her metni geniş bir aralık içinde değerlendirmemiştir. (2010: 97)

Tasnifi ve isimlendirilmesi ne kadar farklı olsa da özellikle kuruluş döneminde halk için bilgi verme amacıyla kaleme alınan metinler yer alır. Zamanla dil geliştikçe ve işlendikçe konusuna bakılmaksızın daha güzel ve edebi ifade etme kaygısı ile kaleme alınan eserler görülmeye başlandı. Bu değişimi ilk tezkire ile bir asır sonra yazılan tezkirelerde takip etmek mümkündür. Sehî Bey ve Latîfi tezkirelerinden sonra yazılan Kınalızâde ve Âşık Çelebi tezkirelerinin dil ve üslubu oldukça farklı bir noktaya varmıştır. Hatta bu gereğinden fazla üsluba düşkünlük ve estetikleştirme kaygısı metinleri okunur olmaktan uzaklaştırıp adeta kimse okumasın diye yazılan metinlere dönüştürdüğü düşünülmeye başlandı. Mesela Sakkıp Dede'nin biyografik eseri klasik dönemde yazılmış olup günümüzde anlaşılması en zor eserlerden biridir.

Edebi dil ile yazılan mensur metinlerin tez olarak alınmalarında onların dilinin ve anlaşılmasının zor olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bu zorluk metinlerden olduğu kadar doktora öğrencilerinin aldıkları formal eğitimin dışarıdan Arapça ve Farsça eğitimle desteklenmedikçe yetersiz olmasının da rolü olduğu düşünülebilir.

Ahmet Cevdet Paşa nazım ve nesir arasında edebîlik olması bakımından pek bir fark görmemektedir:

Ulemâ-yı Arabiye ıstılahınca şiirin mevzun ve mukaffâ olmadığı halde muhayyel bile olsa şiir denmeyip nesir denilir ve bu böyle muhayyematdan mürekkebe olan nesirlerde ekseriye secî ve cinâs gibi sanayi-i bediiyyeye riayet olunur. (1987: 39)

Hayati Develi bir metni edebi kılan unsurlar arasında alıntılar, seci, mecaz kullanımı, gereksiz sıfatlandırmalar ve sözdizimsel yapıları zikreder. (2010: 100-115) Daha çok dile ve yapısına göre belirlenen bu unsurlar kurgu ve metnin yapısı ile ilgili birkaç unsur daha eklenebilir.

Nasirlerin büyük bir kısmının aynı zamanda şair olması vezin dışında ki onu da seci ile sağlıyorlardı, şiirde görülen bedi sanatları mensur metinlere de yansıtmaya başladı. Hatta bu durum kimi araştırmacılar tarafından şiir ile inşâ arasında biçim dışında hiçbir fark olmadığı şeklinde değerlendirilmektedir. (Kuru 2010: 15) Bazılarının nasirlikleri şairliklerini geçti ve nesirleriyle tanınır oldular ve bu özellikleri de tezkirelerde ifade edildi. Âşık Çelebi'de (1971) görülen *"hoş âyende inşâsı vardır", "ammâ inşâsı şi'ründen a'lâ" "erbâb-ı şi'r ü inşâ ittifak üzre buyurmuşlardır ki Rum'da şimdiye dek bunun gibi inşâ olmamıştır."* gibi ifadeler tezkire müelliflerinin nesri şiir gibi değerlendirdiğini göstermektedir.

Doktora tezlerindeki durum

2018 yılı sonu itibarı ile YÖK Tez tarama sayfasında yer alan Türkiye üniversitelerinde Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı alanında yapılan tezler sistemde kayıtlı olmayan tezlerle birlikte (Aynur 2007) 573'tür.⁴ Bunların 62'sinin konusu mensur metinlerdir. Yaklaşık dokuzda bire tekabül eden bu oranın toplam tez oranına göre az veya fazla olduğunu söyleyebilmek için elimizde mensur ve manzum edebi metinlerle ilgili istatistiki bilgi olması gerekir. Çalışılan tezlerin sayısına göre değerlendirme yaptığımızda az olan çalışmaların sadece mensur metinlerin olmadığı, çalışılan manzum metinlerin sayısının da toplam divanların sayısına göre az olduğu görülür.

Mensur metinlerin az olmasının nedenlerinden biri metinlerin daha çok dilciler tarafından çalışılmış olması ve edebiyatçıların daha önceden

⁴ Bu sayı birkaç tez az veya fazla çıkabilir.

çalışılmış metinleri çalışmak istememeleridir. Oysa dilciler tarafından çalışılan metinlerin üzerinde edebiyatçıların farklı bir bakış açısıyla yeniden çalışmaları gerekli gibi görünmektedir.

YÖK tez tarama sitesinde ve Aynur'un kataloğundan tespit ettiğimiz konusu bir mensur metin olan doktora tezlerinin listesi şöyledir:

- Adıgüzel, Niyazi. *Edirneli Ahmet Bâdî'nin "Riyâz-ı Belde-i Edirne" adlı eserinin tezkire kısmı* Trakya Üniversitesi, 2008. (Dan. Süreyya Beyzadeoğlu)
- Akdağ, Ahmet. *Telhîsü'l-Miftâh'ın Türkçe Tercümeleri ve Mütercimi Bilinmeyen Türkçe Bir Tercümesi (Metin-İnceleme)*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2018. (Dan. Mücahit Kaçar)
- Aksoy, Arif Edip. *Ahmed Hâlis Dede Tufeyli Menâkibi'l-kibârî'l-melevî fî-men-kabeti Hazreti'ş-şeyhi's-sâkibi'l-ma'nevî (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2018. (Dan. Hüseyin Akkaya)
- Altuner, Nuran. *Safayı ve Tezkiresi (3 cilt)*. İstanbul Üniversitesi, 1989. (Dan. Ali Alpaslan)
- Altunmeral, Mehmet. *Nâbî'nin Zeyl-i Siyer-i Veysi'si (İnceleme-Metin)*. Balıkesir Üniversitesi, 2015. (Dan. Abdülkerim Gülhan).
- Batıslam, Dilek. *Kani'nin mensur Letaifnamesi ve Hezliyyatı*. Çukurova Üniversitesi, 1997. (Dan. Mine Mengi).
- Behzad, Sara. *Şemâ Şemullâh ve şerh-i Mahzenü'l-esrâr (İnceleme-tenkitli metin-özel isimler sözlüğü)* Gazi Üniversitesi, 2017. (Dan. İsmail Hakkı Aksoyak).
- Birgören, Hamdi. *Muhammed Fethü'l-Maârif'in mensur Vahdetnâmesi inceleme-tenkitli metin*. Sakarya Üniversitesi, 2017. (Dan. İsmail Güleç).
- Bülbül, Tuncay. *Hümâyûn-Nâme (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Gazi Üniversitesi, 2009. (Dan. Filiz Kılıç).
- Canım, Rıdvan. *Latifi Tezkiretü'ş-Şuara ve Tabsiratü'n-nuzama (İnceleme-metin)*. Atatürk Üniversitesi, 1991. (Dan. Haluk İpekten)
- Ceylan, Ömür. *Tasavvufi şiir şerhleri*. Trakya Üniversitesi, 1999. (Dan. Kaşif Yılmaz)
- Ciğa, Özkan. *Kıssa-i Seyyid Cüneyd ve Reşîde-i Arab tercümesi (inceleme-metin)* Adıyaman Üniversitesi, 2018. (Dan. İbrahim Halil Tuğluk)

- Çağlayan, Nagihan. *Mehmed Hafîd ed-Dürerü'l-Müntehabâtü'l-Mensûre fî-İslâhi'l-Galatâtî'l-Meşhûre*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2016. (Dan. Mehmet Arslan)
- Çakıroğlu, Onat Tuğba. *İsmail Hakkı Bursevî'nin "Şerh-i Pend-i Attâr" (Attâr'ın Pendnâmesi'nin Açıklaması) Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme ve Attâr'ın Pendnâmesi İle Karşılaştırılması*. Hacettepe Üniversitesi, 2012. (Dan. Fatma Tulga Ocak).
- Eren Hulusi. *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i kebîr-34-35. ciltler (İnceleme-tenkitli metin-dizin)*, Hacettepe Üniversitesi, 2018. (Dan. Fatma Sabiha Kutlar)
- Çaldak, Süleyman. *Nergisi ve Nihalistan'ı (inceleme-metin)*. İnönü Üniversitesi, 1997. (Dan. Hasan Kavruk).
- Dağlar, Abdülkadir. *Şem'î Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (I. cilt) (İnceleme-Tenkitli Metin- Sözlük)*. Erciyes Üniversitesi, 2009. (Dan. Atabey Kılıç)
- Donuk, Suat. *Nev'î-zâde Atâyî-Hadâ'îku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletî's-Şakâ'ik (İnceleme-Metin)*. Celal Bayar Üniversitesi, 2015. (dan. Adem Ceyhan)
- Durmuş, Ersin. *Mehmed Şakir Efendi, Hediye-tü'l-İrfân Der-Şerh-i Bahâristân (İnceleme-Metin)*, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2018. (İsmail Güleç).
- Duru, Refiye. *Modern metin çözümleme teknikleri bakımından şerh geleneği ve İsmail Hakkı Bursevî Şerh-i Manzume-i Şeyh Safî*. Ege Üniversitesi, 2007 . (Dan. Ömür Ceylan)
- Eğri, Sadettin. *Lami'î Çelebi Şerefî'l-İnsan*. Gazi Üniversitesi, 1997. (Dan. Cemal Kurnaz)
- Elbir, Bilal. *Sururî'nin Şerh-i Şebistan-ı Hayal (metin inceleme)*. Ege Üniversitesi, 2003 Dan. Nezahat Öztekin).
- Eren, Hulusi. *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i kebîr-34-35. ciltler (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Hacettepe Üniversitesi, 2018. (Dan. Fatma Sabiha Kutlar)
- Gök, Taner. *Şem'î Şem'ullah ve Şerh-i Subhatü'l-Ebrâr'ı (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Yayımlanmamış doktora tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2014. (Dan. Gülgün Yazıcı)
- Güleç, İsmail. *İsmail Hakkı Bursevî'nin Ruhü'l-Mesnevi'sinin incelenmesi*. İstanbul Üniversitesi, 2003. (Dan. Yekta Saraç)

- İssa, İman Muhammed. *Müstakim-Zade Süleyman Sa'dü'd-din Efendi Mecelle-tü'n-Nisab.: Kişi, eser, yer adlarının açıklamalı dizini*. Ankara Üniversitesi, 1995. (Dan. İsmail Ünver)
- Karagözlü, Volkan. *Stilistik Açıdan Tazarru'-Nâme'de Söz Simetrisi*. Gazi Üniversitesi, 2015. (Dan. Filiz Kılıç)
- Kaya, İbrahim. *Şerh-i Divân-ı Hâfız (Sûdî): Kelimeler-Remizler-Kavramlar*. İnönü Üniversitesi, 2008. (Dan. Sadık Armutlu)
- Kızıltan, Mübeccel. *Kırk Vezir Hikâyeleri I (inceleme)*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, 1991. (Dan. Ali Alpaslan).
- Koçoğlu Turgut. *Şem'î Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (II. cilt) (İnceleme-Tenkitli Metin- Sözlük)*. Erciyes Üniversitesi, 2009. (Dan. Atabey Kılıç)
- Kosik, Halil Sercan. *Bâkî'nin El-i'lâm Bi-a'lâmi Beledi'llâhi'l-Harâm tercümesi (Fezâ'il-i Mekke): İnceleme-tenkitli metin*. Celal Bayar Üniversitesi, 2017. (Dan. Adem Ceyhan).
- Köse, İlham. *Bosnalı Sûdî (Ö. 1600)'nin Tuhfe-i Şâhidî şerhi (İnceleme- çeviri yazılı metin)* Marmara Üniversitesi, 2017. (Dan. Üzeyir Aslan).
- Köseoğlu, Sinan. *Hacı İlyas, Hizânetü'l-Envâr (Metin ve İnceleme)*. İstanbul Üniversitesi, 2014. (Dan. Azmi Bilgin)
- Mahdum, Nazar Abid. *Ravzatü'ş-Şüheda ile Hadikatü's-Sü'eda mukayesinin ışığında eski Türk edebiyatında tercüme anlayışı*. İstanbul Üniversitesi, 2001. (Dan. Kemal Yavuz)
- Özdemir, Mehmet. *Türk Edebiyatında Gülistan Tercümeleleri ve 17. Yüzyıl Yazarlarından Hocazâde Es'ad Mehmed Efendi'nin Gül-i Handân (Terceme-i Gülîstân)'ı*. Gazi Üniversitesi, 2011. (dan. İsmail Hakkı Aksoyak)
- Özdemir, Sengül. *Ziyâeddin Seyyid Yahyâ'nın Gencîne-i Hikmet'i (Metin-İnceleme)*. Ege Üniversitesi, 2011. (Dan. Şükrü Fatih Ülken)
- Özder, Deva. *Hâcibî'nin (Hacı Sâlih-zâde) Şerh-i Yûsuf u Zelîhâsı (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Sakarya Üniversitesi, 2018. (Dan. Ozan Yılmaz).
- Özer, Zübeyde. *Cevheretü'l-Bidaye ve Dürretü'n-Nihaye: Metin-inceleme-sözlük*. İstanbul Üniversitesi, 2015. (Dan. Murat Ali Karavelioğlu)
- Özkan, Feridun Hakan. *Bostanzâde Yahyâ Gül-i Sad-Berg (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Gazi Üniversitesi, 2011. (Dan. İsmail Hakkı Aksoyak)
- Öztürk, Erdem Can. *Lâmi'î Çelebi'nin Şevâhidü'n-Nübüvve Tercümesi (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Celal Bayar Üniversitesi, 2015. (Dan. Adem Ceyhan)

- Öztürk, Mustafa. *Münşe'ât-ı Nâbî (İnceleme-Tenkitli Metin) ve Münşe'ât-ı Nâbî'de 17. Yüzyıl Yansımaları*. Erciyes Üniversitesi, 2015. (Dan. Atabey Kılıç)
- Paksoy, Kezban. *Bursevî İsmâil Hakkı Şerh-i Pend-i Attâr (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Erciyes Üniversitesi, 2012. (Dan. Atabey Kılıç)
- Solmaz, Süleyman. *Ahdî ve Gülşen-i Şu`arası (Dil ve Üslup-Türk Tezkireciliği-Ahdî-Metin-Nüsha Farkları-Dizin)*. Gazi Üniversitesi, 1996. (Dan. Mustafa İsen).
- Sucu, Nurgül. *Bostanzâde Yahyâ Efendi ve Mir'âtü'l-Ahlâk'ı (İnceleme-metin)*. Selçuk Üniversitesi, 2010. (Dan. Ahmet Sevgi)
- Şahin, Mehmet. *Eski Türk Edebiyatında Mensur Yûsuf u Züleyhâ Hikâyeleri ve Muhammed B. İbrahim'in Yûsuf u Züleyhâ'sı*. Yıldırım Bayezit Üniversitesi, 2015. (Dan. Mustafa Erdoğan)
- Şahin, Oğuzhan. *Şem'î Şemu'llâh Şerh-i Mesnevî (III-IV. Ciltler) (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*. Erciyes Üniversitesi, 2012. (Dan. Atabey Kılıç).
- Tanyıldız, Ahmet. *İsmâil Rusûhî-yi Ankaravî - Şerh-i Mesnevî (Mecmû'atu'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif) (I. Cilt) (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Erciyes Üniversitesi, 2010. (Dan. Atabey Kılıç)
- Taştan, Erdoğan. *İsmâil Rûsûhî Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi (Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Matmûratü'l-Ma'ârif) I. Cilt, Çeviriyazı-İnceleme*. Marmara Üniversitesi, 2009. (Dan. Tahir Üzgör)
- Tılfarlıoğlu, Musa. *Ali Bin Nâkîb Hamza ve Tuhfetü'l Letâif'i (Metin-İnceleme)*. Sakarya Üniversitesi, 2017. (Dan. Ozan Yılmaz)
- Toska, Zehra. *Türk edebiyatında Kelile ve Dimne çevirileri ve Kul Mesud çevirisi (İnceleme- Edisyon Kritik)*. İstanbul Üniversitesi, 1989. (Dan. Ali Alpaslan)
- Turan, Muuhittin. *Şem'î Şem'ullah Şerh-i Mantıku't-Tayr*. Çukurova Üniversitesi, 2014. (Dan. İbrahim Çetin Derdiyok)
- Ün, Cumhur. *Kilisli Mustafa Rûhi Efendi'nin Rûhu'ş-Şurûh'u..* Trakya Üniversitesi, 2007 (Dan. Süreyya Beyzadeoğlu).
- Ünlü, Osman. *Cinani'nin Bedayüü'l-asar'ı -İnceleme ve Metin*. Ege Üniversitesi, 2008. (Dan. Şerife Yalçınkaya)
- Yağcı, Şerife. *Süheylî'nin Acaibü'l - measir ve Garaibü'n - nevadîr'i: Metin ve küçük hükâye üzerine teorik bir inceleme*. Ege Üniversitesi, 2001. (Dan. Tunca Kortantamer)

- Yalap, Hakan. *İsmâîl Rûsûhât-ı Ankaravî Şerh-i Mesnevî (Mecmû'atü'l-Letâyif ve Matmûratü'l-Ma'ârif) (II. Cilt) (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Niğde Üniversitesi, 2014. (Dan. Ziya Avşar)
- Yalçınkaya, Mehmet Ali. *Kınalızâde Ali Efendi Münşeat*. Gazi Üniversitesi, 2017. (Dan. İsmail Hakkı Aksoyak)
- Yerdemir, Fatih. *Sudi'nin Gülistan ve Bustan şerhlerinde şerh yöntemi ve söz varlığı*. Gazi Üniversitesi, 2016. (Ahmet Mermer)
- Yıldırım, İsmail. *Fındıklılı İsmet Efendi'nin Tekmiletü'ş-Şakâ'ik Fî Hakkı Ehli'l-hakâ'ik'i*, Kırıkkale Üniversitesi, 2018. (Dan. Muhittin Eliaçık)
- Yilter, Sait. *Şemi Şem'ullah Şerh-i Mesnevî (VI. cilt) (inceleme-tenkitli metin-sözlük)* Erciyes Üniversitesi, 2016. (Dan. Atabey Kılıç)
- Yılmaz, Ayşe. *Mehmed Salâhî'nin Kâmûs-ı Osmânî'si ve Eserdeki Divan Şiiri Unsurları*, Marmara Üniversitesi, 2018. (Dan.Ömer Zülfe)
- Yılmaz, Ozan. *16. yüzyıl şâirlerinden Sûdî-i Bosnevî ve Şerh-i Gülistân'ı (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Marmara Üniversitesi, 2008. (Dan. Nihat Öztoprak)
- Zübeyiroğlu, Ruhsar. *Mecmû'atü't-teracim Mehmed Tevfik Efendi*. İstanbul Üniversitesi, 1989. (Dan. Ali Alpaslan).

Yapılan tezleri danışman, üniversite, yıl, konu ve incelenme biçimlerine göre değerlendirdiğimizde şu tablolar ile karşılaşmaktayız.

Danışmanlara göre tezler

Tezler danışmanlarına göre bir tasnife tabi tutulduğunda 62 tezin 42 farklı danışman tarafından yönetildiği görülmektedir.

Atabey Kılıç	6	İsmail Ünver	1
Ali Alpaslan	4	Kaşif Yılmaz	1
İsmail Hakkı Aksoyak	4	Kemal Yavuz	1
Adem Ceyhan	3	Mehmet Arslan	1
Fatma Sabiha Kutlar	2	Mine Mengi	1
Filiz Kılıç	2	Mücahit Kaçar	1
İsmail Güleç	2	Muhittin Eliaçık	1
Ozan Yılmaz	2	Murat Ali Karavelioğlu	1

Süreyya Beyzadeoğlu	2	Mustafa Erdoğan	1
Abdülkerim Gülhan	1	Mustafa İsen	1
Ahmet Mermer	1	Nezahat Öztekin	1
Ahmet Sevgi	1	Nihat Öztoprak	1
Azmi Bilgin	1	Ömer Zülfe	1
Cemal Kurnaz	1	Ömür Ceylan	1
Fatma Tulga Ocak	1	Sadık Armutlu	1
Gülgün Yazıcı	1	Şerife Yalçınkaya	1
Haluk İpekten	1	Şükrü Fatih Ülken	1
Hasan Kavruk	1	Tahir Üzgör	1
Hüseyin Akkaya	1	Tunca Kortantamer	1
İbrahim Çetin Derdiyok	1	Yekta Saraç	1
İbrahim Halil Tuğluk	1	Üzeyir Aslan	1

Tabloya baktığımızda dikkatimizi çeken ilk şey sahanın ilk hocalarından sadece Ali Alpaslan'ın mensur eserler çalıştırması olmuştur. Ali Alpaslan dört tez yaptırırken diğerlerinin mensur metin çalıştırmaması, şiire odaklanmış olmaları ile ilgili olmalıdır.

Atabey Kılıç (6), İsmail Hakkı Aksoyak (4) ve Adem Ceyhan (3) mensur eserlerle ilgilenen öğretim üyeleridir. Fatma Sabiha Kutlar, Filiz Kılıç, İsmail Güleç, Ozan Yılmaz ve Süreyya Beyzadeoğlu ikişer tez ile mensur eserlerle ilgilendiklerini göstermektedir.

Üniversitelere göre tezler

Tezlerin çalışıldığı üniversitelere göre değerlendirdiğimizde 62 tezin 24 farklı üniversitede yaptırıldığı görülmektedir.

Gazi Üniversitesi	9	Atatürk Üniversitesi	1
İstanbul Üniversitesi	8	Selçuk Üniversitesi	1
Erciyes Üniversitesi	7	Niğde Üniversitesi	1
Marmara Üniversitesi	4	Kırıkkale Üniversitesi	1
Ege Üniversitesi	4	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1

Sakarya Üniversitesi	3	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	1
Hacettepe Üniversitesi	3	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	1
Celal Bayar Üniversitesi	3	Balıkesir Üniversitesi	1
Çukurova Üniversitesi	2	Ankara Üniversitesi	1
Trakya Üniversitesi	2	Adıyaman Üniversitesi	1
İnönü Üniversitesi	2	9 Eylül Üniversitesi	1
Cumhuriyet Üniversitesi	2	Trakya Üniversitesi	1

En çok mensur metin çalışmalarının Gazi (9) İstanbul (8) ve Erciyes üniversitelerinde yapıldığı görülmektedir. Marmara ve Ege üniversiteleri dörder tez ile bunları takip etmektedir. Üniversitelerin sıralanması daha çok danışman hocaların tercihleri nedeniyle olmaktadır. Atabey Kılıç bir başka üniversitede olsaydı muhtemelen o üniversite listenin üst sıralarında olacaktı.

Üniversite sayısının 150'yi aşmasına rağmen sadece 24 üniversitede tez yaptırılmış olmasının nedeni olarak üniversitelerin büyük bir kısmının son on yılda kurulması ve birçok üniversitenin de doktora yönetecek öğretim üyesi kadrosuna sahip olmaması olduğu söylenebilir.

Yıllara göre tezler

Tezlerin yapıldığı yıllara göre sıraladığımızda şöyle bir tablo ile karşılaşmaktayız.

1989		2003	2	2012	3
1991		2007	2	2014	4
1995		2008	4	2015	7
1996		2009	4	2016	3
1997		2010	2	2017	6
1999		2011	2	2018	9
2001					

1989'da üç tez ile başlayan mensur metin çalışmaları 2010'lara kadar durağan bir seyir takip ederken son yıllarda artış göstermektedir. Özellikle son yılda sayının dokuzaya çıkması önümüzdeki yıllarda sayının artarak devam edeceğini göstermektedir.

Özellikle divanların ve manzum metinlerin çalışılması ve tahlil çalışmalarının belli bir doygunluğa ulaşması araştırmacıları mensur metinlere yöneltmektedir. Mensur metinlerin şiirlere oranla daha fazla türünün olmasının ve konunun öne çıkmasının farklı yöntemlerin uygulanabilmesine imkan sağlayacağını, bunun da çalışmaları artıracığını düşünebiliriz.

Türlerine göre metinler

Klasik dönem mensur metinlerin edebiliği henüz tamamlanmamış ve sonuca ulaşmamış bir tartışmadır. Her ne kadar bu konuda yayınlanmış birkaç çalışma olsa da sonu 'name' ile biten tüm eserlerin bir edebi tür olarak kabul edilmesi konunun tartışılmasına devam edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Fahir İz meşhur eserinde neredeyse tüm mensur eserlerden örnekler vermiştir. Yasin tefsirinin, Ebussuut Efendi fetvalarının, *Müzekki'n-Nüfus*'un kısas-ı enbiyaların, tezkiretü'l-evliyaların ve tevarihlerin edebi bir metin olarak kabul edilip edilmeyeceğinin henüz yeterince tartışılmadığı ortadadır. Tartışmalar edebi metin olup olmamasından daha çok nesir türleri kapsamında yapılmış, sadece ağdalı metinlerde edebilik bariz görünür olmuştur. Türlerin tasnifi ilgili durum bir başka tartışma konusu olduğu için üzerinde durulmayacaktır.

Mensur metinlerin türlerine göre farklı şekillerde tasnif edildikleri görülmektedir. Süleyman Çaldak'ın (2006) tasnifi şöyledir:

1. Dini metinler: Tefsir, fıkıh, hadis, akait, tasavvuf, Mesnevi şerhleri, fütüvvetname.
2. Menkıbevi İslam tarihi: Siyer, kısas-ı enbiya, tezkiretü'l-evliya, maktel-i Hüseyin, tarih.
- 3 Dini-Destani metinler: Destani hikayeler, menakıbnameler.
4. Hikaye:
5. Halk hikayeleri
6. Destani eserler
7. Destani tarihler
8. Tarihler

9. Şuara tezkireleri
10. Münşeât mecmuaları
11. Seyahatnameler
12. Sefaretnameler
13. Ahlak ve Siyaset kitapları
14. Resmi yazılar
15. Divan dibaceleri.

Oldukça sorunlu bulduğumuz bu tasnife göre daha makul olan Mine Mengi'nin tasnifi ise şöyledir:

1. Dini- tasavvufi türler: Akaid, tefsir hadis, tasavvuf vs.
2. İslam tarihleri: Siyerler, kısas-ı enbiyalar, tezkiretü'l-evliyalar, makteller.
3. Dini- Destani türler: Menakıbnameler, velâyetnameler, danışmendnameler, Hamzanameler, Battalnameler vb.
4. Hikâyeler: Dede Korkut, Kelile ve Dimme, Kırk Vezir, Muhayyemat-ı Aziz Efendi vb.
5. Tarihler: Destani tarihler, vakanüvis tarihleri, özel tarihler.
6. Şuara tezkireleri ve başka biyografik eserler
7. Seyahatnameleri
8. Sefaretnameler
9. Münşeâtlar
10. Şerhler, sözlükler vb. edebi eserler. (2007: 44)

Tasniflerde de görüldüğü gibi konu türün belirlenmesinde önemli unsurlardan olduğu için bazen konu ile tür içiçe girebilmektedir. Biz yapılan tezleri edebi olup olmadıklarına göre değerlendirmeye çalışacağız. Kabaca üç ana başlıkta inceleyebiliriz.

1. Edebi metinler: Klasik edebiyatımızda mensur edebi türler meselesi henüz tamamlanmamış tartışmaların olduğu bir konudur. Kıstasları etraflıca tespit ve tarif edilmediği için bir metni edebi bir tür olarak değerlendirmek çoğu kere mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte bu başlık

altında hikayeler, letaifnameler, inşa mecmuaları incelenebilir. Ayrıca belli bir şahsı ve olayı edebi bir dille anlatan eserler de bu başlık altında değerlendirilebilir.

a. Hikayeler: Süheylî'nin *Acaibü'l - measir ve Garaibü'n-nevadîr*'i, Cinânî'nin *Bedayîü'l-asar*'ı, Kani'nin *Letaifname*'si, Muhammed B. İbrahim'in *Mensur Yûsuf u Züleyhâ*'sı, Nergisi'nin *Nihalistan*'ı, Ali Bin Nâkîb Hamza'nın *Tuhfetü'l Letâif*'i ve *Kıssa-i Seyyid Cüneyd ve Reşîde-i Arab* değerlendirilebilir. Ayrıca Kelile Dimne tercümesi *Hümâyunnâme* ve *Kırk Vezir Hikayeleri* tercümeleri de yapılan çalışmalardır.

b. İnşa mecmuaları: Nabi ve Kınalızade Ali Efendî'nin münşeât mecmuaları çalışılan eserlerdir.

c. Bir olay veya bir şahıs hakkında yazılan eserler: Herkesin bildiği bir olayı veya tanıdığı bir zatı güzel ve övgü dolu sözlerle anlatmayı, sevdirmeyi ve duygulandırmayı amaç edinen eserlerdir. Fuzulî'nin *Hadikatü's-Sü'eda*'sı, Nabi'nin Veysi'nin siyerine yazdığı zeyl, Bostanzade'nin Hz. Peygamber'in mucizelerini anlattığı *Gül-i Sad-berk* ile Lamî Çelebî'nin Hz. Peygamber'in peygamber olduğuna dair delilleri anlattığı eserleri bu başlık altında zikredilebilecek eserlerdir.

d. Şerhler ve tercümeler: Çalışmaların önemli bir kısmının konusu özellikle Fars edebiyatının önemli eserlerine yapılan tercüme ve şerhler oluşturmaktadır. Mevlana'nın *Mesnevi*'si, Hafız *Divanı*, Sadi'nin *Bostan* ve *Gülistân*'ı, Câmî'nin *Bahâristân*'ı ve *Subhatü'l-Esrâr*'ı, Attar'ın *Mantıku't-Tayr* ve *Pendnâme*'si, Gencevi'nin *Mahzenü'l-Esrar*'ı şerh ve tercüme edilen eserlerdir. Bunların yanı sıra, şiir şerhleri de bulunmaktadır. Şeyh Safî'nin Farsça beytine Bursevi tarafından yapılan şerh ile aralarında Bursevi'nin de bulunduğu muhtelif Türkçe şerhler ile sözlük şerhi bulunmaktadır. Hâcibî Hacı Sâlih-zâde'nin *Şerh-i Yûsuf u Zelihâ*'sı şerh edilen tek hikayedir.

2. Metni edebi olmayıp konusu edebiyat olan metinler: Doğrudan edebi olmayıp edebiyatçılar ve eserleri hakkında bilgi veren eserler ile belagat ve sözlüklerdir.

a. Biyografik eserler: Şairlerin hayat hikayelerinden bahis tezkirelerdir. Ahdi'nin *Gülşen-i Şuara*'sı, Mehmed Tevfik Efendî'nin *Mecmu'atü't-*

teracim'i, Edirneli Ahmet Bâdî'nin *Riyâz-ı Belde-i Edirne*'si ve Latifi'nin *Tezkiretü'ş-Şuara ve Tabsiratü'n-nuzama*'sı incelenen metinlerdir.

b. Belagat ve şiir hakkında: Şiire ve bedi sanatlara dair eserlerdir. Kazvinî'nin *Telhîsü'l-Miftah*'ına yapılan tercüme ve ile Sururi'nin *Şerh-i Şebistân-ı Hayâl*'i bu başlık altında değerlendirilebilir.

c. Sözlük: Hafîd Efendi'nin galat kelimeler sözlüğü ile Salâhî'nin *Kâmûs*'unda yer alan klasik edebiyata dair maddeler çalışılan konulardır.

3. Edebi tür kabul edilmeyen metinler: Edebiyat dışında bir alanda telif edilmiş metinlerdir. Bu tür eserlerin bir kısmı edebiyat araştırmalarına kaynaklık etmesi bakımından değerlendirilmesi mümkündür.

a. Ansiklopedik eserler: Belirli bir konuya hasretmenin güç olduğu, tarih, coğrafya ve din konularında bilgilerin yer aldığı eserlerdir. Fîrdevsi-i Rumi'nin *Süleymanname-i Kebir*'i bu başlık altında zikredilebilir.

b. Şehir tarihleri: Bâkî'nin Mekke'yi anlattığı *El-i'lâm Bi-a'lâmi Beledi'llâhi'l-Harâm tercümesi* isimli eseri bu başlık altında değerlendirilir. Bâkî gibi büyük bir şair ve edibin kaleminden çıkan bu eser dil ve üslup bakımından incelenmeyi hak eden eserlerdendir.

c- Dini ve ahlaki eserler: İnsanlarda din duygusunu güçlendirmek, ahlaki hassasiyetlerini artırmak için telif edilen eserlerdir. *Tazarrunname*, *Miratü'l-Ahlak*, *Şerefü'l-İnsan*, *Hızânetü'l-Envâr* bu başlık altında değerlendirilebilir. Bu eserler arasında Sinan Paşa'nın eseri edebi bir eser olarak kabul edilip incelenebilir. Diğerleri döneminin Türkçesi ve anlayışı hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir.

d. Tasavvufi eserler: Tasavvufa dair bir hakikati anlatmayı ve açıklamayı amaçlayan eserlerdir. Fethü'l-Maârif'in *Vahdetnâme*'si çalışılan eserdir.

e. Biyografik eserler: Şairler dışındaki meşhurların, özellikle ulema ve devlet adamlarının biyografilerinin yer aldığı eserlerdir. Sarı Abdullah Efendi'nin *Cevheretü'l -Bidaye ve Dürretü'n-Nihaye*'si, Ziyâeddin Seyyid Yahyâ'nın *Gencîne-i Hikmet*'i, Atayî'nin *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletü'ş-Şakâ'ik*'i, Müstakim-Zade Süleyman'nın *Mecelletü'n-Nisab*'ı, Fındıklılı İsmet Efendi'nin *Tekmiletü'ş-Şakâ'ik*'ı, Ahmed Hâlis Dede'nin meşhur Mevlevi meşayih ve ekibirini anlattığı eserleri bu başlık altında incelenebilir. Ediplerin biyografileri çalışılırken başvurulacak kaynaklardır.

Çalışma yöntemlerine göre tezler

Yapılan tezleri incelediğimizde dört farklı yöntem izlendiği görülmektedir.

1. Metin neşri, inceleme ve sözlükten oluşan çalışmalar: İnceleme kısımlarından bir standart olmamakla birlikte çalışmaların kahir ekseriyeti metin ve incelemenin yanı sıra çalışılan metnin müellifinin hayatı, dil ve üslup özellikleri üzerinde durulan konulardır. Bir kısmında muhtevaya bağlı olarak dizin ve sözlük de hazırlandığı görülmektedir. İnceleme bölümleri ise müstakilen incelenmesi gereken bir konu gibi durmaktadır. Daha önce yapılan tezlerin şablonları kaydedilerek herhangi bir bilgi üretip üretmediğine bakılmaksızın hazırlandığı görülmektedir.

2. Metnin türünün incelendiği çalışmalar: Bu tür çalışmalarda metnin türü veya benzerleri de incelenmektedir. Türk edebiyatında Kelile ve Dimne tercümeleleri, Gülistan tercümeleleri, Yusuf ile Züleyha hikayeleri incelenen konulardır.

3. Metin ile ilgili farklı bakış açısı ile yapılan çalışmalar: Bu tür çalışmalarda metinler üzerinden yola çıkılarak farklı bilgilere ulaşmaya çalışıldığı görülmektedir. *Kāmūs-ı Osmānî*'de klasik edebiyat ile ilgili maddelerin tespit edilip çıkarılması, Bursevi'nin *Pendname* şerhinin aslı ile mukayese edilmesi, yine Bursevi'nin *Şerh-i Manzume-i Şeyh Safi*'sinin modern çözümleme yöntemleri ile alınması, Kırk Vezir Hikayeleri'nin motifleri bakımından incelenmesi, bir metnindeki hikayelerin küçük hikâye teoriksi ile incelenmesi metin neşri ile yetinilmeyen çalışmalardır. Hiç şüphesiz bu tür çalışmaların sayısı artmalıdır.

4. Yayınlanmış metinler üzerinde yapılan çalışmalar: Sinan Paşa'nın Tazarruname'sinin üslupbilim bakımından incelenmesi, Vaiz-i Kaşifi'nin eserine Fuzuli'nin yaptığı tercümenin mukayeseli değerlendirilmesi, Sudi'nin Hafız şerhinin anlambilimsel incelenmesi, Sudi'nin Gülistan ve Bustan şerhlerinin yöntemleri bakımından karşılaştırıldığı çalışmalar dikkati çekmektedir.

Hiç şüphesiz bir metni doğru ve eksiksiz bir şekilde ortaya koymak çok önemlidir ve yoğun emek istemektedir. Ancak bununla yetinilmeyip

özellikle günümüzde benzer metinler üzerinde yapılan yeni çalışma yöntemleri denenmesi gerektiği apaçık görülmektedir. Batı'da klasik Grek ve Latin metinleri üzerinde yapılan yeni eleştiri, metinler arasılık, yapı sökücü gibi yöntemler ve teoriler uygulandı ve kısmen de başarılı oldu. Metinler muhteva ve yapısına gönre, yazar, toplum, metin ve okur merkezli eleştiri yöntemlerinden biri ile yeniden değerlendirilmelidir. Benzer çalışmalar klasik dönem mensur metinler için de yapılmalıdır.

Müelliflerine göre metinler

Tezlerde çalışılan metinler ve müellifleri şöyledir.

<i>Ahdi</i>	<i>Gülşen-i Şu'ara</i>
<i>Ahmed Hâlis Dede</i>	<i>Tufeylü Menâkibi'l-kibâri'l-mevlevî fî-menkabeti Hazreti'ş-şeyhi's-sâkibi'l-ma'nevî</i>
<i>Ali Bin Nâkîb Hamza</i>	<i>Tuhfetü'l Letâif</i>
<i>Anonim</i>	<i>Kırk Vezir Hikâyeleri</i>
<i>Anonim</i>	<i>Kıssa-i Seyyid Cüneyd ve Reşîde-i Arab</i>
<i>Bâkî</i>	<i>El-i'lâm Bi-a'lâmi Beledi'llâhi'l-Harâm tercümesi</i>
<i>Bilinmiyor</i>	<i>Telhîsü'l-Miftâh'ın Türkçe Tercümesi</i>
<i>Bostanzâde Yahyâ</i>	<i>Gül-i Sad-Berg</i>
<i>Bostanzâde Yahyâ Efendi</i>	<i>Mir'âtü'l-Ahlâk</i>
<i>Cinani</i>	<i>Bedayîü'l-asar</i>
<i>Edirneli Ahmet Bâdî'</i>	<i>Riyâz-ı Belde-i Edirne</i>
<i>Filibeli Alaaddin Ali Çelebi</i>	<i>Hümâyûn-Nâme</i>
<i>Firdevsî-i Rûmî</i>	<i>Süleymân-nâme-i kebîr</i>
<i>Fındıklılı İsmet Efendi</i>	<i>Tekmiletü'ş-Şakâ'ik</i>
<i>Fuzuli</i>	<i>Hadikatü's-Sü'eda</i>
<i>Hâcibî Hacı Sâlih-zâde</i>	<i>Şerh-i Yûsuf u Zeliâ</i>
<i>Hacı İlyas</i>	<i>Hizânetü'l-Envâr</i>
<i>Hocazâde Es'ad Mehmed</i>	<i>Gül-i Handân (Gülistan)</i>
<i>İsmail Hakkı Bursevi</i>	<i>Şerh-i Manzume-i Şeyh Safi</i>

<i>İsmail Hakkı Bursevî'</i>	<i>Ruhu'l-Mesnevi</i>
<i>İsmail Hakkı Bursevî'</i>	<i>Şerh-i Pend-i Attâr</i>
<i>İsmâîl Ankaravî</i>	<i>Şerh-i Mesnevî</i>
<i>Kani'</i>	<i>Letaifnamesi</i>
<i>Kilisli Mustafa Rûhi Efendi'</i>	<i>Rûhu'ş-Şurûh (Pendmane şerhi)</i>
<i>Kınalızâde Ali Efendi</i>	<i>Münşeât</i>
<i>Kul Mesud</i>	<i>Kelile ve Dimne Çevirisi</i>
<i>Lami'i Çelebi</i>	<i>Şerefü'l-İnsan</i>
<i>Lâmî'î Çelebi</i>	<i>Şevâhidü'n-Nübüvve Tercümesi</i>
<i>Latifi</i>	<i>Tezkiretü'ş-Şuara ve Tabsiratü'n-nuzama</i>
<i>Mehmed Hafîd</i>	<i>ed-Dürerü'l-Müntehabâtü'l-Mensûre</i>
<i>Mehmed Şakir Efendi</i>	<i>Hediyetü'l-İrfân Der-Şerh-i Bahâristân</i>
<i>Mehmed Salâhî'</i>	<i>Kâmûs-ı Osmânî</i>
<i>Mehmed Tevfik Efendi</i>	<i>Mecmü'atü't-teracim</i>
<i>Muhammed B. İbrahim</i>	<i>Mensur Yûsuf u Züleyhâ</i>
<i>Muhammed Fethü'l-Maârif</i>	<i>Vahdetnâme</i>
<i>Muhtelif</i>	<i>Tasavvufi şiir şerhleri</i>
<i>Müstakim-Zade Süleyman</i>	<i>Mecelletü'n-Nisab</i>
<i>Nabi</i>	<i>Münşe'ât</i>
<i>Nâbî</i>	<i>Zeyl-i Siyer-i Veysî</i>
<i>Nergisi</i>	<i>Nihalistan</i>
<i>Nev'î-zâde Atâyî</i>	<i>Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletü'ş-Şakâ'ik</i>
<i>Safayi</i>	<i>Tezkire</i>
<i>Sarı Abdullah Efendi</i>	<i>Cevheretü'l -Bidaye ve Dürretü'n-Nihaye</i>
<i>Şem'î Şem'ullâh</i>	<i>Şerh-i Mesnevî</i>
<i>Şem'î Şem'ullah</i>	<i>Şerh-i Mantiku't-Tayr</i>
<i>Şem'î Şem'ullah</i>	<i>Şerh-i Subhatü'l-Ebrâr</i>
<i>Şem'î Şem'ullah</i>	<i>Serh-i Mahzenü'l-esrâr</i>
<i>Sinan Paşa</i>	<i>Tazarruname</i>
<i>Sûdî-i Bosnevî</i>	<i>Şerh-i Dîvân-ı Hâfız</i>

<i>Sûdî-i Bosnevî</i>	<i>Tuhfe-i Şâhidî şerhi</i>
<i>Sûdî-i Bosnevî</i>	<i>Şerh-i Gülistân</i>
<i>Süheylî</i>	<i>Acaibü'l - measir ve Garaibü'n - nevadir</i>
<i>Sururî'</i>	<i>Şerh-i Şebistan-ı Hayal</i>
<i>Ziyâeddin Seyyid Yahyâ</i>	<i>Gencîne-i Hikmet' (İbn Sina)</i>

Çalışılan metinlerin mülliflerine bakıldığında biri anonim, biri bilinmeyen iki metin ile birlikte 41 müellife ait metinlerin çalışıldığı görülmektedir. Sadece XV. ve XVI. yüzyıldan toplam doksan bir nesir müellifi olduğu düşünüldüğünde (Okumuş 2011) çalışılan metinlerin henüz çok az olduğu görülmektedir.

Listeye göre eseri en fazla çalışılan müellif Şem'î'dir. Onun dört eseri üzerinde yedi tez yapılmıştır. Onu üç eser ile İsmail Hakkı Bursevî ve Sûdî-i Bosnavî izlemektedir. 2 eseri çalışılan müellifler ise Lâmiî Çelebi, Bostanzâde Yahyâ ve Nâbî'dir. Diğer müelliflerin birer eseri çalışılmıştır.

Çalışılan eserlerin konusuna bakıldığında edebi eserlerin sayıca az olduğu görülmektedir.

Doğu Türkçesiyle yazılmış hiçbir eserin çalışılmış olmaması dikkati çeken bir diğer husustur. Doğu Türkçesi mensur metinleri ise Türk dili bilim dalında çalışılmıştır.

Üzerinde en çok çalışılan eser ise *Gülistan* ve *Bostan* şerhleridir. Ankaravî'nin şerhinin birinci cildini, Bursevî'nin *Şerh-i Pend-i Attar*'ını ve Firdevsi-i Rûmî'nin *Süleymannâme-i Kebîr*'i üzerinde ikişer doktora tezi yapılmıştır.

Ulema ve devlet adamlarının biyografilerinin yer aldığı beş eserin edebiyat ile ilgisi üzerinde durulması gereken bir konudur. Bir tane Mevlî büyüklerinin biyografisi, bir tane de İbn Sina'nın menkıbevi hayatından bahseden eser bulunmaktadır.

Ahlaki ve dini içerikli üç eser vardır.

Hız. Peygamber'in hayatı ve mucizelerinden bahseden üç eser bulunmaktadır.

Sadece beş tezkirenin olması dikkati çeken bir diğer konudur.

Belagatla ilgili sadece bir eserin olması dikkat çekmektedir.

Ansiklopedik mahiyette olan bir eser bulunmaktadır.

İçinde hikayelerin yer aldığı eser sayısı 13'tür. Bunlar arasında ikisi Kelile ve Dimne tercümeleridir. İki tezde Türk edebiyatında *Kelile ve Dimne* ve *Yûsuf u Zelîha*'lar üzerinde çalışıldıktan sonra metinler verilmiştir. Ahlaki hikayelerin yer aldığı metinlerin sayısı ise üçtür. Konusu hikaye olan metinler üzerinde yapılan çalışmalarda sadece birinde küçük hikaye teorisi üzerinde durulmuştur.

Münşeât mecmuaları üzerine yapılan tez sayısı ikidir. Münşaat mecmuası ile ilgili başka tezler de vardır. Nergisi'nin münşaatı edebiyat eğitimi alanında, Hoca Sadeddin'in münşeâtı İlahiyat Fakültesi'nde, Osmanzâde Tâib'in ki Türk Dili bilim dalında çalışılmıştır.

En çok çalışılan konuların başında şerhler gelmektedir. Doğu ve Fars edebiyatının klasikleri *Mesnevî*, *Bostan*, *Gülistan*, *Baharistan*, *Mantiku't-Tayr*, *Pendnâme*, *Hâfız Divânı*, *Şebistân-ı Hayâl* tercüme ve şerhleri çalışıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra iki şiir ve bir hikaye şerhi çalışılmıştır.

Sözlükler üzerine üç çalışma vardır. Bunlardan biri şerh, biri metin ve biri de galat sözlük incelemesidir.

Kerbela, Mekke, tasavvuf çalışılan metinlerde yer alan diğer konulardır.

Tespit ve öneriler

62 tez üzerinde yaptığımız değerlendirmeler sonucunda içinde bulunduğumuz durum ile ilgili tespit ve önerilerimizi şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Yapılan değerlendirme sadece doktora tezleri üzerinedir. Yüksek lisans, doçentlik ve profesörlük takdim tezleri ile müstakil çalışmalar ile birlikte düşünüldüğünde çalışılan mensur metin sayısı artacaktır.

2. Mensur metinlerin daha çok dilciler tarafından tercih edilmiş ve çalışılmıştır.

3. Tarihlerine göre incelediğimizde son yıllarda mensur metin çalışmalarının arttığı görülmektedir. Önümüzdeki yıllarda mensur metin çalışmalarının daha fazla olacağı söylenebilir.

4. Mensur metinlerin edebiliği meselesi ile türleri henüz halledilmiş olmadığı görülmektedir. Her iki konuda kapsamlı araştırmalara ve çalışmalara ihtiyaç vardır.

5. Özellikle metinlerin edebiliğini belirlemede yardımcı olacak dil ve üslup çalışmalarının çok az olduğu görülmektedir. Bu konuda yapılacak çalışmalar mensur metinlerin edebiliğini belirlemede çok yardımcı olacaktır ve mensur metin incelemelerinde mutlaka olmalıdır.

6. Doğu Türkçesiyle yazılmış eserlerin olmaması ve dildilerin çalışması edebiyatçılar için büyük eksikliklerdir. Mutlaka bu sahada yazılmış metinler üzerinde de çalışmalar yapılmalıdır.

7. Metin incelemelerinde klasik şablon dışına çıkılmalı, yeni inceleme yöntemleri denenmelidir. Metnin muhtevasına ve üslubuna göre tarihi, sosyolojik ve psikanalitik kuramlarla yaklaşılmalı, metin günümüz araştırmacıları ve okurları ile buluşturulmalıdır. Metinlere yapısal eleştiri yöntemi ile yaklaşan çalışmalar hiç şüphesiz metinlerin edebiliği konusunda bize yardımcı olacak bilgiler verecektir.

8. Klasik Türk edebiyatı doçenti olmayı düşünen araştırmacıların mutlaka hacmine bakılmaksızın bir mensur ve bir manzum metin çalışıyor olmasına dikkat edilmelidir.

Hiç şüphesiz söylenecekler ve yapılacaklar bunlarla sınırlı değildir. Konu tartışıldıkça farklı tespitler ve öneriler ileri sürülecektir. Bu da sahaya farklı bir soluk ve bakış açısı getirecektir. Dikkat edilmesi gereken husus bir ayağımızın mutlaka klasik yöntemlerde olmalı, önce onları çok iyi öğrendikten ve nüfuz ettikten sonra diğer konulara yönelinmelidir.

Şu sorulara vereceğimiz cevaplar bundan sonraki çalışmaların istikametini tayin edecektir. Her mensur metin Eski Türk Edebiyatı alanında doktora tezi olarak çalışılabilir mi? Çalışılmaz ise çalışılır kabul edebilmemiz için gereken kıstaslar nelerdir?

Kaynakça

- AHMET CEVDET PAŞA (1987), *Belagât-ı Osmaniye*, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.
- AKSOYAK, İsmail Hakkı (2010), "Eski Türk Edebiyatında Nesir Üzerine Bazı Belirlemeler", *Nesrin İnşâsı Düzyazıda Dil, Üslup ve Türler, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V*, İstanbul: Türkuaz Yayınları, 56-71.
- ANBARCIOĞLU, Meliha (1985), "Çağdaş İran Edebiyatında Nesir", *Doğu Dilleri Dergisi* IV /1, s. 1-23.
- ÂŞIK ÇELEBİ (1971), *Meşairü'ş-şuara: tezkere of Aşık Çelebi*, trc. Owens Meredith. Cambridge.
- AYNUR, Hatice (2007), "Eski Türk Edebiyatı Alanında Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine 1922-2005", *TALİD* 5/10, 631-678.
- BEYATLI, Yahya Kemal (1971), *Edebiyata Dair*, İstanbul: Kubbealtı Cemiyeti Yayınları.
- ÇALDAK, Süleyman (2006), "Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düzyazı)" *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 7 /77-78 (Temmuz-Ağustos), 74-90.
- DEVELLİ, Hayati (2010), "Söze Boğulan Tarih: Osmanlı Tarih Yazıcılığının Dili" *Nesrin İnşâsı Düzyazıda Dil, Üslup ve Türler, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V*, İstanbul: Türkuaz Yayınları, 84-123.
- İSEN, Mustafa (2006), "Klasik Öncesi Dönem Nesir" *Türk Edebiyatı Tarihi I*, ed. Tala Sait Halman vd. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- İZ, Fahir (1964), *Eski Türk Edebiyatında Nesir XIV. Yüzyıldan XIX. Yüzyıl Ortasına Kadar Yazmalar Seçilmiş Metinler I*, İstanbul: Osman Yalçın Matbaası.
- KARATEKE, Hakan (2010), "Osmanlı Nesrinin Cumhuriyet Devrinde Algılanışı", *Nesrin İnşâsı Düzyazıda Dil, Üslup ve Türler, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V*, İstanbul: Türkuaz Yayınları, ss. 44-55.
- KAVRUK, Hasan (1998), *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikayeler*, İstanbul: MEB.
- KAVRUK, Hasan (2010), "Klasik Türk Nesir Geleneğinde Tahkiye Dili" *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V Nesrin İnşâsı Düzyazıda Dil, Üslup ve Türler*, Haz. Hatice Aynur ve öte İstanbul: Türkuaz Yayınları, 2010, 176-187.
- KEYKAVUS (1974), *Kabusname*, Çev. Mercimek Ahmed, yay. Orhan Şaik Gökyay. İstanbul: MEB.

- KÖKSAL, M. Fatih (2011). *Osmanlı Nesri*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- KURU, Selim (2010). "Giriş". *Nesrin İnşâsı Düzyazıda Dil, Üslup ve Türler, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V*, İstanbul: Türkuaz Yayınları, 14-22.
- MENGLİ, Mine (2007) "Eski Türk Edebiyatında Nesir: Gelişimi ve Kaynakçası", *Talid Dergisi*, 5/10, 43-76.
- OKUMUŞ, Sait (2011). "Klâsik Türk Edebiyatında XV. ve XVI. Yüzyıl Nesir ve Nâsirlere Bakış". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi = The Journal of International Social Research*, IV/18, 86-118.
- OLGUN, Tahirü'l-Mevlevi (1973). *Edebiyat Lügati*, Haz. Kemal Edip Kürkçüoğlu, İstanbul: Enderun Yayınevi.
- SUNGUR, Necati (1994), *Ahî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- TAŞTAN, Zeki (2019). *Türk Dili ve Edebiyatı Alanında Hazırlanan Doktora Tezlerinin Dünü-Bugünü*, Ed. Zeki Taştan. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- TULUM, Mertol (2010), "Osmanlı Nesrinin Dili", *Nesrin İnşâsı Düzyazıda Dil, Üslup ve Türler, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V*, İstanbul: Türkuaz Yayınları, 24-43.
- Türk Dili ve Edebiyatı Alanında Hazırlanan Doktora Tezlerinin Dünü-Bugünü*, (2018) ed. Zeki Taştan. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi: İstanbul.